

Regeringskansliet
Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Departementspromemorian Ett gemensamt ansvar för mottagande av nyanlända (Ds 2015:33)

(Ert dnr A2015/1726/IU)

Migrationsverket har anmodats att yttra sig över rubricerad promemoria.

I avvaktan på den i prop. 2014/15:1 aviserade översyn som ska ge ett långsiktigt hållbart och flexibelt system för mottagande av asylsökande och nyanlända välkomnar Migrationsverket förslaget som innebär att en kommun kan anvisas att ta emot nyanlända invandrare med uppehållstillstånd för bosättning, oavsett om kommunen har en överenskommelse om mottagande eller inte. Förslaget ger Migrationsverket utökade möjligheter att verka för att fler nyanlända snabbare ska tas emot i kommunerna.

Migrationsverket anser dock att den föreslagna lagen i flera avseenden behöver förtydligas och kompletteras om den ska få avsedd effekt på det kommunala mottagandet av nyanlända. Situationen för vuxna och familjer som har beviljats uppehållstillstånd är i väsentliga avseenden annorlunda än för asylsökande ensamkommande barn som kommunerna i dag är skyldiga att ta emot efter anvisning. Det är även oklart vilken inverkan den föreslagna lagen kommer att få på kommunernas vilja att ingå frivilliga överenskommelser och arbetet med anvisningar enligt det nuvarande systemet. Verket vill mot den bakgrunden framföra följande synpunkter.

Målgruppen

Anhöriga

Enligt förslaget bör målgruppen för den föreslagna lagen omfatta samma målgrupp som gäller för lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (etableringslagen) med den skillnaden att någon begränsning till viss ålder inte bör göras. Såsom 2 § 4 i förslaget är formulerad omfattar den föreslagna lagen emellertid en större krets av anhöriga än vad etableringslagen gör (se 2 a § etableringslagen). I promemorian redovisas inga skäl för detta.

Minderåriga kvotflyktingar utan vårdnadshavare

Den föreslagna lagen omfattar s.k. kvotflyktingar enligt 5 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716) men inte barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige saknar föräldrar eller annan ställföreträdare. Det bör förtydligas att minderåriga kvotflyktingar utan vårdnadshavare ska omfattas av lagen.

Personer som inte omfattas av målgruppen men som har behov av hjälp med bosättning

Migrationsverket vill även erinra om att det i myndighetens anläggningsboenden finns personer som har beviljats uppehållstillstånd på annan grund än dem som anges i etableringslagen. Detta är en liten grupp som inte omfattas av bosättningsuppdraget, men trots det uppvisar behov av hjälp med att ordna bostad. Till exempel kan nämnas asylsökande kvinnor som nekats asyl men som beviljas uppehållstillstånd på grund av anknytning (umgängesrätt) till barn som är svenska medborgare. Trots att de inte omfattas av målgruppen måste även de enligt 8 § andra stycket LMA anvisas en plats i en kommun om de vistas i anläggningsboende. På grund av praktiska problem blir dessa personer ofta kvar i verkets anläggningsboenden under lång tid.

Anvisningsförfarandet

Begreppet anvisning och de frivilliga överenskommelserna

Begreppet *anvisning* i promemorian beskrivning av gällande ordning syftar på hela det förlopp då Arbetsförmedlingen eller Migrationsverket tar kontakt med kommuner i enskilda ärenden och slutligen anvisar en nyanländ för bosättning. I nuläget kan förfarandet inom ramen för de frivilliga överenskommelserna sägas bestå av tre steg. Inledningsvis *kontaktas* kommunen med en förfrågan om den vill ha en presentation av ett eller flera ärenden. Om kommunen tackar ja *presenteras* ett eller flera ärenden för kommunen. Först efter kommunens godkännande blir det fråga om en *anvisning* i ett ärende. Om kommunen avböjer kontaktas en ny kommun med en förfrågan om en presentation av ärendet, till dess att en anvisning kan göras. Flera ärenden kan samtidigt presenteras för en kommun som kan välja, eller samma ärende kan presenteras för flera kommuner, utifrån de två myndigheternas olika arbetssätt. Det finns alltså flera moment i anvisningsförfarandet där kommunen i dagsläget kan tacka

nej. Den föreslagna lagen innebär troligen att de anvisande myndigheterna behöver ändra arbetssätt även vid tillämpningen av de frivilliga överenskommelserna.

Det kan möjligen behöva förtydligas i propositionen att anvisningar enligt den föreslagna lagen kan göras till en kommun inte endast i frånvaro av en frivillig överenskommelse utan även utöver en befintlig överenskommelse. Även förutsättningarna för anvisningar utöver överenskommelserna kan behöva klargöras för att öka förutsebarheten och inte genom den föreslagna lagen försvaga incitamenten för kommunerna att ingå frivilliga överenskommelser. I fråga om ensamkommande barn enligt LMA sker t.ex. de första anvisningarna utöver överenskommelserna till kommuner som saknar överenskommelse, sedan till de kommuner som har för små överenskommelser i förhållande till kommunens s.k. fördelningstal och först därefter till samtliga kommuner.

Tidpunkten för ansvarsövergång till kommunen

Den föreslagna lagen påverkar fördelningen mellan staten och kommunerna av ansvaret för att lämna stöd och hjälp till nyanlända. Förslagets 4 § innehåller dock inga tidsramar för anvisningsförfarandet. Enligt förslaget inträder kommunens ansvar som bosättningskommun enligt 2 a kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL redan vid tidpunkten för anvisningen och således oavsett om personen har flyttat till den anvisade kommunen och faktiskt vistas där. Det kan noteras att kvotflyktingar i detta skede alltjämt befinner sig utomlands. En första fråga är vilket ansvar anvisningskommunen kan ta för dem.

När kommunens ansvar enligt SoL inträder torde Migrationsverkets ansvar att lämna bistånd enligt LMA normalt upphöra (jfr 8 § andra stycket och 11 § 1 LMA). Att ansvarsövergången sker redan i och med anvisningen kan dock behöva förtydligas i lagtexten eller i vart fall i propositionen, till undvikande av tvister liknande den mellan Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och Östra Göinge kommun i fråga om asylsökande ensamkommande barn (se Kammarrätten i Stockholms dom den 16 april 2015 i mål nr 5810-14).¹

Den omedelbara ansvarsövergången enligt 4 § i förslaget medför att formuleringen av 8 § andra stycket LMA behöver ses över. Enligt den bestämmelsen har utlänningar som vistas på anläggningsboende rätt till bistånd även efter det att de har beviljats uppehållstillstånd, om de inte anvisats *eller kunnat utnyttja en anvisad plats* i en kommun. Enligt 1 § andra stycket LMA har den som omfattas av LMA inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL för förmåner av motsvarande karaktär.

¹ I det målet hävdade kommunen, med hänvisning till 2 a kap. 10 § SoL, att 3 § andra stycket LMA trots sin ordalydelse inte innebär en omedelbar överflyttning av ansvaret enligt SoL från ankomstkommunen till den anvisade kommunen. Kammarrätten ansåg dock att den anvisade kommunen fick ansvaret i och med anvisningen. Målet är överklagat till Högsta förvaltningsdomstolen som ännu inte har beslutat i fråga om prövningstillstånd.

Av tydlighetsskäl bör det även övervägas att införa en hänvisning till den föreslagna lagen i SoL, t.ex. genom en ny punkt i 2 a kap. 3 § enligt följande. ”Med bosättningskommun avses i detta kapitel... 4. *den kommun till vilken den enskilde har blivit anvisad med stöd av bestämmelserna i lagen (...) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.*” Alternativt skulle *anvisningskommun* kunna göras till en separat ansvarsgrund enligt SoL, vid sidan av vistelsekommun och bosättningskommun.

Om det ska bli tydligt att den anvisade kommunen, utöver stöd och hjälp enligt SoL, även ansvarar för skola och barnomsorg (jfr s. 44 i promemorian) bör det kanske övervägas hur en anvisning enligt den föreslagna lagen förhåller sig till begreppet hemkommun i skollagen (2010:800). I 29 kap. 6 § andra stycket skollagen anges att för den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i.

I praktiken kan kommunen antas behöva ett skäligt rådrum för att ta emot den anvisade personen varför datum för ansvarsövergången bör kunna bestämmas till en viss tid från dagen för beslutet om anvisning. Eftersom flera myndigheter i dagsläget är inblandade i anvisningsförfarandet behöver hänsyn även tas till tid för kommunikering mellan myndigheterna.

Migrationsverket anser därför att det vore lämpligt om en anvisning istället kan förses med ett datum för när kommunens ansvar enligt SoL inträder och Migrationsverkets ansvar enligt LMA upphör, t.ex. fyra veckor från dagen för beslutet om anvisning, vilket skulle motsvara vad som i dag gäller för nyanlända i eget boende (8 § tredje stycket LMA). Migrationsverket kan då skriva ut personen ur mottagningssystemet samma dag som kommunens ansvar enligt SoL inträder (jfr 2 § Migrationsverkets föreskrifter om mottagande av asylsökande m.fl. /MIGRFS 2003:10/). För kvotflyktingars del bör det vara möjligt att bestämma tidpunkten för ansvarsövergången till när personen anländer till Sverige, vilket normalt inte är känt vid beslutet om anvisning. En sådan ordning skulle skapa klarhet för såväl Migrationsverket som berörda kommuner och därmed även underlätta för den nyanlände.

Tiden mellan anvisning och faktiskt mottagande

Under tiden mellan anvisningen och det faktiska mottagandet uppkommer bl.a. frågan om hur den anvisade kommunens ansvar enligt SoL ska fullgöras. I förslaget anges att det inte bör vara möjligt för den anvisade kommunen att erbjuda boende i en annan kommun. Detta torde leda till att ansvaret i praktiken kommer att stanna på Migrationsverket (jfr 8 § andra stycket och 11 § 1 LMA) alternativt vistelsekommunen, till dess att den nyanlände faktiskt tas emot i den anvisade kommunen. Det kan här noteras att promemorian inte säger något om samarbete mellan kommunerna, vilket i dag förekommer inom ramen för de frivilliga överenskommelserna samt vid anvisningar av asylsökande ensamkommande barn.

Även om kommunen enligt förslaget inte ska kunna avböja en anvisning kommer den, i frånvaro av sanktioner, att kunna förhålla det faktiska mottagandet under obestämd tid. Det främsta hindret mot mottagande av nyanlända invandrare för bosättning bedöms vara bostadsbrist.² Eftersom bostadsbrist inte ska beaktas vid anvisningar (jfr 5 § andra stycket i förslaget) kan det inte uteslutas att det uppkommer situationer där kommunen saknar faktisk möjlighet att ta emot en anvisad person för bosättning inom rimlig tid. En viktig skillnad jämfört med systemet för anvisning av asylsökande ensamkommande barn enligt LMA är att det i den föreslagna lagen är fråga om vuxna och familjer som normalt inte kan placeras i familjehem eller hem för vård och boende.

Migrationsverket anser därför att det bör preciseras hur lång tid som får förflyta mellan tidpunkten för anvisning och det faktiska mottagandet i kommunen samt vilka följderna blir om den nyanlände inte tas emot inom viss angiven tid respektive aldrig tas emot. Det bör t.ex. klargöras om den nyanlände kan få en ny anvisning om faktiskt mottagande enligt den första anvisningen, utan hans eller hennes förskyllan, inte sker inom viss tid. I det nuvarande systemet kan en nyanländ bara anvisas en gång.

Det ska slutligen noteras att olika tidsramar för det faktiska mottagandet kan behövas för olika målgrupper. För kvotflyktingar behöver t.ex. förberedelse-tid och restid till Sverige beaktas. Nämnas kan också behovet av att ibland kunna anvisa personer mycket snabbt (t.ex. inom ramen för flyktingkvotens akuta överföringsplatser). Kvotflyktingar beviljas permanenta uppehålls-tillstånd och förses med resehandlingar medan de befinner sig utomlands. För en kvotflykting som anländer spontant till Sverige skulle, i frånvaro av anvisning till en annan kommun, ankomstkommunen bli vistelsekommun och därmed ansvarig enligt 2 a kap. 1 § SoL.

Konsekvenserna av att den nyanlände tackar nej till en anvisning

Anvisningen föreslås inte bli tvingande för den nyanlände i den mening att denne kan tacka nej till den. Detta är ännu en viktig skillnad jämfört med anvisning av ensamkommande barn, vilka inte kan tacka nej till en anvisning. Det är emellertid inte helt klart vad det får för konsekvenser att den nyanlände tackar nej till anvisningen.

Den mest näraliggande tolkningen av förslaget är att anvisningen i sin helhet förfaller om den nyanlände tackar nej och att inget ansvar inträder för den anvisade kommunen. Problemet med denna tolkning är att den nyanlände genom att tacka nej till en anvisad kommunplats förlorar sin rätt till bistånd enligt LMA, inklusive rätten till logi (8 § andra stycket och 11 § LMA). Den nyanlände förutsätts då ordna sitt boende på egen hand, vilket många i praktiken inte förmår göra. I dagsläget vistas ett betydande antal personer som har tackat nej till en anvisning alltjämt på Migrationsverkets anläggningsboenden trots att de saknar rätt till logi m.m. enligt LMA. En

² Se t.ex. Arbetsförmedlingens Återrapportering 2015, Etablering av vissa nyanlända – Statistik kring etableringsuppdraget, 2015-05-04, s. 74.

sådan person ska rätteligen avhysas från anläggningsboendet. I denna del bör det övervägas att införa ett uttryckligt lagstöd för avhysning. Det har i praktiken visat sig vara svårt för Migrationsverket att få Polismyndigheten eller Kronofogdemyndigheten att verkställa avhysningar av personer som inte längre har rätt att vistas på verkets anläggningsboenden. Om Migrationsverket låter avhysa personen blir han eller hon vistelsekommunens ansvar enligt 2 a kap. 1 § SoL. Detta skulle innebära en extra belastning för de, ofta små, kommuner där Migrationsverkets anläggningsboenden är belägna. I sammanhanget kan även nämnas de nyanlända i anläggningsboenden som inte har begärt hjälp, respektive tackar nej till hjälp, med bosättning och där således inget bosättningsärende finns.

Om den föreslagna lagen istället kan förstås så att den nyanländes inställning saknar betydelse för kommunens skyldigheter på grund av anvisningen skulle anvisningar kunna användas för att fördela ansvaret till andra kommuner än vistelsekommunen, oavsett vad den nyanlände tycker om saken. Om detta är avsikten behöver det dock förtydligas. Det föreslagna överklagandeförbudet talar emot denna tolkning. Det torde också bli svårt för den anvisade kommunen att fullgöra sina skyldigheter under sådana omständigheter.

Slutligen bör det klargöras vad som händer med kommunens plats om den nyanlände i och för sig accepterar anvisningen men inte flyttar dit eller inom kort flyttar därifrån.

Beslutande myndigheter

Förslagets utgångspunkt är att den nuvarande fördelningen av ansvaret för anvisningar för bosättning av nyanlända inte ska förändras. Migrationsverket vill med anledning härav göra följande påpekanden. I dagsläget saknas det IT-stöd för hantering av de frivilliga överenskommelserna. Listor förs manuellt. Arbetsförmedlingen och Migrationsverket arbetar med bosättning i två olika system. Det saknas såväl system som rättslig grund för elektronisk överföring av uppgifter varför kommunikering mellan Arbetsförmedlingen och Migrationsverket i fråga om anvisningar måste ske manuellt. Migrationsverket hänvisar i denna del till den begäran om förordningsändringar som verket och Arbetsförmedlingen tidigare har lämnat till Arbetsmarknadsdepartementet.³ Den föreslagna lagen accentuerar behovet av de begärda förordningsändringarna och förutsätter även att ytterligare uppgifter kan överföras mellan myndigheterna. Migrationsverket behöver t.ex. få uppgifter även om Arbetsförmedlingens anvisning av personer som har bosatt sig på egen hand, något som inte alls sker i dag.

³ Begäran om ändringar i förordningarna (2002:623) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och (2010:408) om mottagande för bosättning av vissa nyanlända invandrare, 2015-01-27 (Arbetsförmedlingens dnr Af-2014/594800, Migrationsverkets dnr 1.1.2-2014-52574).

Ett välfungerande anvisningsförfarande enligt den föreslagna lagen förutsätter ett system som ger nationell överblick över kommunernas och landstingens serviceutbud, anvisningsbara kommunplatser m.m. på ett sätt som är tillgängligt för samtliga inblandade myndigheter. Det måste även gå att se om det förhållandet att en anvisning inte har kunnat fullföljas beror på att den nyanlände har tackat nej eller på något förhållande som är hänförligt till kommunen.

Migrationsverket anser för övrigt att det mest ändamålsenliga vore om bosättningsuppdraget, inklusive ansvaret för anvisningar, samlades på en myndighet. Denna myndighet skulle kunna bygga upp ett relevant IT-stöd och få god överblick över fördelning och prioritering av anvisningar mellan kommunerna.

Fördelning och prioritering av anvisningar

En språklig synpunkt på 5 § andra stycket i förslaget är att ordet hänsyn används både i fråga om vilka faktorer som ska beaktas vid fördelningen av anvisningar mellan kommuner och i fråga om vilka personer som ska anvisas. Andra meningen skulle istället kunna lyda: *”Nyanlända som är registrerade och vistas vid Migrationsverkets anläggningsboenden samt personer som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716) ska prioriteras.”*

För att säkerställa att det finns tillräckligt många anvisningsbara platser för kvotflyktingar, i synnerhet för dem med akut behov av överföring, bör det dock övervägas om kvotflyktingar som grupp ska prioriteras särskilt snarare än tillsammans med de nyanlända som vistas vid anläggningsboenden. För kvotflyktingarnas del blir konsekvensen av att ingen kommunplats kan anvisas, snarare än lång väntetid i anläggningsboenden, att de inte alls kan föras till Sverige. Misslyckanden med att anvisa en plats får därmed effekter för Sveriges möjligheter att erbjuda skydd och att uppfylla sitt åtagande om vidarebosättning.

Migrationsverket vill här till gärna ha mer vägledning för hur fördelning och prioritering enligt den föreslagna lagen i praktiken ska ske. Som berörts ovan är det oklart hur den föreslagna lagen kommer att påverka arbetet med anvisningar enligt förordningen (2010:408) om mottagande för bosättning av vissa nyanlända invandrare och kommunernas vilja att ingå frivilliga överenskommelser. I sammanhanget kan även nämnas att om den nya lagen träder i kraft vid en annan tidpunkt än ett årsskifte kan samtliga befintliga överenskommelser behöva omförhandlas. Av de 278 överenskommelser som avser år 2015, gäller 269 även år 2016.

Enligt förslaget ska hänsyn endast tas till kommunens arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek och sammantagna mottagande av nyanlända vid fördelningen av anvisningar. Fråga uppkommer om det härutöver finns något utrymme att beakta andra faktorer som kan underlätta en snabb etablering, såsom familjeanknytning och sociala nätverk, inklusive etniska, religiösa och HBTQ-nätverk. En anslutande fråga är om

kommunerna för att underlätta matchning ska kunna ange preferenser utifrån serviceutbud och resurstillgång (t.ex. i fråga om kön och ålder, såsom i dag sker beträffande ensamkommande barn, eller tillgång till tolkar).

Även om en del av syftet med lagen är att skapa incitament för kommunerna att planera för fler bostäder för nyanlända kan det på kort sikt förväntas leda till långa väntetider om bostadstillgången i kommunen inte alls beaktas vid anvisningen (jfr vad som anförts ovan om tiden mellan anvisning och faktiskt mottagande). I sammanhanget kan även nämnas behovet av att kunna anvisa personer som behöver lättillgängliga eller särskilt anpassade bostäder.

När en anvisning ska riktas till en kommun uppkommer frågan om det ska ske i en bestämd turordning eller om det bör finnas utrymme att beakta kommunens förmåga och den nyanländes specifika behov. Det är t.ex. avsevärt mer resurskrävande för kommunen att ta emot en familj med ett multihandikappat barn än en ensam vuxen i arbetsför ålder. I detta sammanhang kan det också nämnas att det följer av det nya mottagningsdirektivet att situationen för vissa särskilt utsatta grupper ska beaktas.⁴ I avsaknad av lagstiftning som tydliggör detta beaktande får det anses ankomma på Migrationsverket att se till att bestämmelserna efterföljs och att personer med särskilda behov får dessa tillgodosedda.

När hänsyn ska tas till kommunens sammantagna mottagande av nyanlända, dvs. personer med uppehållstillstånd, uppkommer frågor om efter vilka utgångspunkter och för vilken tidsperiod detta ska beräknas. Vidare är frågan i allmänhet om det finns något utrymme att beakta antalet asylsökande som vistas i kommunen, antingen efter att ha bosatt sig på egen hand eller på grund av Migrationsverkets etablering av anläggningsboenden. I synnerhet är frågan om någon hänsyn kan tas till antalet asylsökande ensamkommande barn som har anvisats till kommunen med stöd av LMA vid fördelningen av anvisningar enligt den föreslagna lagen. Detta är något som kommunerna kan förväntas hävda.

Så länge bosättningsuppdraget är delat behövs det även en fördelningsordning för lediga kommunplatser mellan Arbetsförmedlingen och Migrationsverket och ett system för att hantera denna.

Överklagandeförbudet och frågan om sanktioner

Att ett beslut om anvisning inte ska kunna överklagas överensstämmer med vad som gäller beträffande anvisning av asylsökande ensamkommande barn enligt 22 § första stycket LMA. I det sammanhanget motiverades överklagandeförbudet delvis med hänsyn till principen om barnets bästa, vilken

⁴ Se artikel 21 och 22 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/33/EU av den 26 juni 2013 om normer för mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd.

inte aktualiseras i samma utsträckning vid anvisningar enligt den föreslagna lagen (jfr prop. 2012/13:162 s. 20). Situationen i övrigt är dock jämförbar såtillvida att en möjlighet att överklaga för kommunen skulle fördröja mottagandet och motverka syftet att främja en snabb etablering för de nyanlända. För den nyanlände är anvisningen inte tvingande och har i sig inga rättsverkningar. Migrationsverket instämmer därför i förslaget att ett beslut om anvisning inte ska kunna överklagas.

Migrationsverket instämmer i bedömningen att sanktioner mot kommunerna i nuläget inte kan anses vara nödvändiga för att säkra den föreslagna lagens efterlevnad. Det kan noteras att IVO:s tillsynsansvar enligt 13 kap. SoL i vissa fall kan antas fungera som en indirekt sanktion av den föreslagna lagen om en kommun skulle vägra att acceptera en anvisning (jfr det ovan nämnda Östra Göinge-målet). Till skillnad från anvisning av ensamkommande barn enligt LMA, där det blir en konflikt mellan ankomstkommunen och anvisningskommunen, blir det istället en konflikt mellan Migrationsverket och anvisningskommunen vid anvisning enligt den nu föreslagna lagen. Det får då antas vara upp till Migrationsverket att underätta IVO om en kommun skulle vägra att acceptera en anvisning.

Statliga ersättningar

Hyreskostnader

Enligt förslaget ska kommunerna få ersättning för tomhyror utan de begränsningar till belopp och tillgång på medel som i dag anges i 32 a § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar. För att motverka att det faktiska mottagandet drar ut på tiden anser Migrationsverket att det bör övervägas att begränsa ersättningen för hyreskostnader för en ledig bostad till en viss tid efter det att en nyanländ har anvisats till kommunen (jfr vad som har anförts ovan om tidsramar för anvisningsförfarandet).

Eftersom ersättningen för hyreskostnader enligt 32 a § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar utgår retroaktivt uppkommer frågan om en kommun ska kunna få ersättning för kostnader för en bostad som flera anvisade personer har tackat nej till. Det är i dag inte möjligt att betala ut ersättning för en bostad så länge ingen har flyttat in i den.

Det kan noteras att hyreskostnader för kvotflyktingar i dag ersätts som en särskild (extraordinär) kostnad enligt 32 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar. Förslaget innebär att dessa kostnader fortsättningsvis ska ersättas som hyreskostnader enligt 32 a §, vilket Migrationsverket välkomnar. Därmed frigörs medel för andra särskilda (extraordinära) kostnader, vilket behövs exempelvis för personer med särskilda behov.

För att Migrationsverket ska kunna handlägga ersättningsärenden som avser personer som har anvisats av Arbetsförmedlingen efter att de först har bosatt sig på egen hand, krävs att uppgifter om dessa anvisningar överförs elektroniskt till Migrationsverket (se ovan under rubriken Beslutande myndigheter).

Översyn av kommunersättningarna

Migrationsverket emotser den aviserade översynen av de statliga ersättningarna till kommunerna för mottagande av nyanlända. Enligt Migrationsverkets mening bör i det sammanhanget även kommunersättningarna för asylsökande ses över. Bestämmelserna om statlig ersättning är i dag spridda i fem olika förordningar. Verket anser generellt att det vore önskvärt om fler statliga ersättningar till kommunerna kan ges genom schabloniserade utbetalningar snarare än genom resurskrävande ansökningsförfaranden.

Av 32 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar framgår att Migrationsverket har möjlighet att betala ut ersättning i förskott, för att därefter begära redovisning av kostnaderna. Verket har ännu så länge inte gjort några förskottsutbetalningar. Istället lämnas ett förhandsbesked i samband med bosättningen, som innebär att kommunen när ansökan senare kommer in får förtur i prioriteringen och alltså kan få full täckning för sina kostnader, eftersom det här finns begränsad tillgång på medel. Denna bestämmelse och dess tillämpning kan behöva ses över med anledning av den föreslagna lagen.

Migrationsverket anser vidare att det bör övervägas att skapa ett särskilt anslag och särskilda medel för andra individbaserade insatser som i dag belastar anslaget för vissa särskilda (extraordinära) kostnader enligt 32 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar. Exempelvis bör det bli möjligt för kommunerna att mer förutsägbart kunna söka ersättning för barn och ungdomar (som inte är ensamkommande barn) som placeras i olika vårdformer, motsvarande 7 § i förordningen (2002:1118) om statlig ersättning för asylsökande m.fl. Detta skulle underlätta bosättningen samt frigöra medel för andra särskilda (extraordinära) kostnader, som medlen under flera års tid inte har räckt till.

Migrationsverket anser slutligen att även ersättningen till landstingen bör ses över. Vissa landsting, särskilt de med specialistsjukvård, blir extra hårt belastade av anvisningar av nyanlända med stora vårdbehov. Utöver den ersättning som landstingen enligt 33 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar kan ansöka om för personer med ett varaktigt vårdbehov, har landstingen även möjlighet att ansöka om ersättning för betydande extraordinära kostnader för vårdinsatser enligt 36 § samma förordning, dock endast i mån av tillgång på medel. De senaste ca tio åren har inga medel funnits kvar till sådana ansökningar, eftersom befintliga medel är samlade och avser både 32 och 36 §§ i denna förordning.

Övriga kommentarer

I promemorians avsnitt 3.3 Ersättning till individen nämns inte att om en nyanländ bor kvar i anläggningsboende i ett år eller mer efter det att uppehållstillstånd har beviljats så ska Arbetsförmedlingen upprätta en etableringsplan. I samband med att Arbetsförmedlingen beslutar om etableringsersättning, upphör rätten till ekonomiskt bistånd enligt LMA. För att fylla glappet mellan det förskottsutbetalade biståndet enligt LMA och etableringsersättningen som betalas ut i efterskott, ska Migrationsverket betala ut en särskild dagersättning enligt förordningen (2010:1345) om särskild dagersättning till vissa nyanlända invandrare som vistas vid mottagningsenhet.

Förordningen (2014:946) om statlig ersättning för utbildning i svenska för invandrare som ges till vissa utlänningar i Migrationsverkets anläggningsboenden har ändrats. Ersättningen till kommunen är numera 3 500 kr per person och påbörjad månad (jfr s. 20 i promemorian).

Ersättningen för initiala kostnader för ekonomiskt bistånd enligt 16 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar omfattar även kvotflyktingar och inte endast nyanlända som anvisats från ett anläggningsboende (jfr s. 22 i promemorian).

Ersättningen för mottagande av ensamkommande barn med uppehållstillstånd omfattar inte kostnader för ekonomiskt bistånd till ungdomar som går i gymnasieskolan (jfr s. 23 i promemorian).

Ekonomiska konsekvenser

Som behandlats ovan förutsätter ett välfungerande anvisningsförfarande bl.a. nationell överblick över tillgängliga anvisningsbara platser och tillgängligt serviceutbud i respektive kommun. Härtill krävs effektiv samverkan mellan Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och länsstyrelserna, bl.a. i form av ett gemensamt ärendehanteringssystem. Migrationsverket bedömer att utvecklingen av ett ändamålsenligt IT-stöd för anvisningsförfarandet kommer att kräva extra resurser. Kommunikationsinsatser och informationsspridning till kommunerna kan antas kräva extra resurser även till Migrationsverket.

Detta yttrande har beslutats av undertecknad generaldirektör efter fördragning av verksjuristen Fredrik Stenhammar. I beredningen har kontrollern Bernt Lundqvist, experterna Linnea Larsson, Ronnie Magnusson, Nicholas Smidhagen, Helena Svensson och Denise Thomsson, handläggaren Shima Bageri samt verksjuristen Jan-Anders Rapp deltagit. I den slutliga beredningen har även enhetschefen Cecilia Gylling Lindkvist, rättschefen Fredrik Beijer och den särskilde rådgivaren Clas Lind deltagit.

Anders Danielsson